

ЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕДАГОГІВ

Перед сучасною вітчизняною педагогічною наукою та освітньою практикою гостро постали питання творення національної школи й освіти, оптимізації та удосконалення системи виховання підростаючого покоління, забезпечення можливості постійного духовного зростання кожної особистості, демократизації навчально-виховного процесу, його побудови на основі утвердження загальнолюдських та національних цінностей. Розв'язання зазначених завдань вимагає науково-теоретичного обґрунтування інноваційних підходів до побудови власної системи виховання й освіти з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду та активний обмін надбаннями духовної культури між усіма народами, що населяють Україну, а також з українською діаспорою.

Сучасна українська педагогіка за часів розбудови незалежної держави нарешті повертає несправедливо забуті імена вітчизняних просвітителів, серед яких Григорій Ващенко (1878-1967) – уродженець Полтавщини, видатний національний педагог, один із творців української освітньо-виховної системи, життєвим гаслом якого стали слова “Служити Богові й Батьківщині”. Усвідомлюючи потребу українства в національному відродженні, Г. Ващенко почав відстоювати й утверджувати необхідність власної педагогічної традиції. Самі лише назви праць увиразнюють основні напрямки наукових зацікавлень Г. Ващенка. Педагогічна спадщина Г. Ващенка є актуальною саме зараз, коли в українському суспільстві продовжує зростати соціальне напруження, не припиняються міжетнічні та міжконфесійні конфлікти, що наскрізно пронизують усі сфери життя. Молодь виховується, в основному, життєвими реаліями, й далеко позаду залишилися високі християнські ідеали. Тому нагальною стає проблема формування соціокультурної компетенції, яка стає пріоритетним напрямом педагогічної думки і передбачає формування планетарного світогляду, базової культури особистості, глибоке й різнобічне оволодіння культурою свого народу, культивування шанобливого ставлення до людей як представників різних етносів та субкультур, розвиток толерантності та вмінь продуктивної взаємодії з носіями інших культур. Особливо значущою є дана проблема для педагогів, які покликані виховувати підростаюче покоління, прищеплювати повагу до традицій минулого, сприяти духовному зростанню своїх вихованців. Зазначені завдання знайшли ґрунтовне викладення у працях Г. Ващенка [3, с. 221–222].

Таким чином, актуальність та історико-педагогічна значущість проблеми та недостатня її дослідженість зумовили вибір теми статті, метою якої є виокремити й проаналізувати основні педагогічні ідеї Г. Ващенка у контексті формування соціокультурної компетенції та національного виховання студентської молоді взагалі та майбутніх вчителів зокрема.

Стан культурно-духовного розвитку населення України зумовлює необхідність підвищення рівня освіченості громадян на основі надбань педагогічної науки, передового досвіду, організації виховної роботи серед населення відповідно до сучасних потреб суспільства. Будівництво національної школи залишається стратегічним напрямом розвитку нашої освіти у XXI столітті. Це чітко визначено і в Національній доктрині розвитку освіти України, прийнятій у 2002 р. [4, с. 12–29].

Через це будь-яке виховання повинне бути національним. Ми також вважаємо, що наша держава стоїть лише на початку становлення такої системи виховання.

Завдання сучасної школи: “Виховання гідного громадянина своєї країни, який усвідомлює свою належність до неї та пишається нею, розуміє свою землю, мову і культуру, дбає про її поступ і готовий боронити її від чужих посягань”.

Саме тому особливого значення набуває педагогічна система Г. Ващенка, погляди якого є надзвичайно актуальними, враховуючи процеси глобалізації України в європейський культурний простір. Виховний ідеал педагога побудований на двох головних принципах: християнської моралі та української духовності і спрямований на службу Богові й Україні. Християнська мораль ставить в основу виховання загальнолюдські вартості: закон творення добра, шукання правди і побудова справедливого суспільства, яке спирається на закони краси і любові. Симпатія, взаємна любов повинні стати основою суспільного життя.

Особливого значення Г. Ващенко надає мові, яку він вважає найціннішим скарбом людства і разом із тим найкращим засобом традиції, саме мова відбиває душу народу. Значний потенціал він вбачає й у морально-релігійному вихованню молоді.

На його думку, історія засвідчила, що тривка мораль може бути побудована лише на релігійних засадах. Лише віра в Бога і безсмертя людської душі можуть стати основою високої моралі, що не знає компромісів і має абсолютний характер.

Разом із тим, Г. Ващенко розмежовує стихійну і свідому любов до Батьківщини. На його думку, справжній патріот не повинен обмежуватися пасивною любов'ю до свого краю і народу, до його сучасного і минулого, до його мови і культури. Він активно працює для свого народу, прагне піднести його культуру й добробут, переборювати його негативні риси й удосконалювати риси позитивні. Для патріота

дорога честь своєї Батьківщини, він захищає її і словом, і ділом. Кожен народ має своє покликання, справжній патріот мусить знати його і всі свої сили спрямовувати на його здійснення.

Важливою є думка педагога про те, що негативні риси народу не мусять послаблювати любові до нього. “Це – мій нарід, я плоть від плоті і кров від крові його і тому мушу любити його”, – гасло Г. Ващенка [1, с. 82–85].

Питання виховання справжнього патріотизму, високих громадських почуттів є нагальною проблемою сучасності. Тому виховання молоді на педагогічних принципах Г. Ващенка, які стверджують багаті культурні цінності українського народу, має першочергове значення.

Наступним важливим принципом Г. Ващенка щодо розбудови України, який також має неабияке значення для формування соціокультурної компетенції молоді, є формування культури міжнаціонального спілкування. Його позиція є тим більш актуальною, оскільки останнім часом у документах міжнародних організацій, інструктивних листах Міністерства освіти і науки України, сучасних вітчизняних досліджень усе більшу роль у вирішенні цієї проблеми відводять саме педагогу, покликаному працювати в поліетнічному середовищі. На думку Г. Ващенка, здоровий патріотизм не виключає доброго ставлення й пошани до інших народів. Так само, як добре вихована людина поважає свою власну гідність і разом із тим гідність інших людей, так і справжній патріот поважає права і гідність інших народів. Здоровий патріотизм не виключає мирного співжиття окремих народів, а навпаки сприяє йому. Від такого співжиття кожен народ виграє в економічному, культурному й політичному відношеннях.

Г. Ващенко також розглядає міжнародні відношення із позиції християнської моралі. Педагог переконаний, що для справжнього християнина не мусить бути ні Елліна, ні Іудея, – всі люди брати у Христі. Усяка ж національна боротьба ворожа духу християнства.

Надзвичайно важливою залишається для Г. Ващенка і проблема збереження національної ідентичності народу в умовах інтеграції у світовий простір. На думку Г. Ващенка, багатство національної культури полягає, насамперед, у її різнобічності й усебічності [2, с. 330–334].

Список використаної літератури

1. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 90 с.
2. Ващенко Г. Хвороби в галузі національної пам'яті / Г. Ващенко. – К. : Школяр, 2003. – 335 с.
3. Головчук С. Ю. Духовні цінності та виховний потенціал у творчій спадщині Григорія Ващенка / С. Ю. Головчук // Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : РВЦ “Софія”, 2008. – Ч. 5. – С. 31-35.
4. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.